

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04506

25 LIDER

Thomas Moore

*Permanent preservation of this book was made possible
by Steve & Renee Steinig
in honor of
their Yiddish speaking Galitzianer grandparents*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

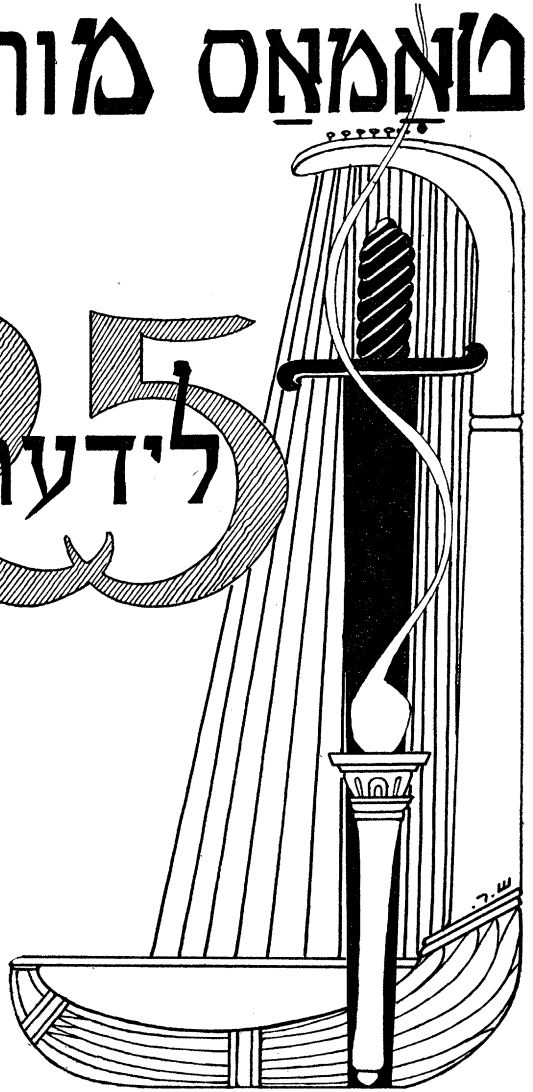
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

טאמאס מ'ור

25 לידער

אידיש פון
ד. א. איימן

ארויסגעגעבן פון פארלאג
א. ב. ר. מ.
423 גרענד סט., ניו יארק
1935

געווידמעט דעם אַנדענק פון מײן
זעליגער מוטער
זיה מינדל, ע״ה.

טאַמאַס מור

(1779—1852)

אַ קורצע ביאָגראַפיע

„דער דיכטער פון אלע קלאַסן
און אַפּנאַט פון איינגענעם קלאַס“.

טאַמאַס מור, דער וועלט־באַרימטער אירלענדישער דיכטער, איז גע-
באָרן געוואָרן אין דובלין, אירלאַנד, דעם 28טן מאַי, אין יאָר 1779.
ער האָט געהאַט אַ געטרייען פּאַטער און אַ ליבע, פּיאַיקע מוטער.
זיינע יאָרן האָט ער גליקלעך פאַרבראַכט ביי זיינע עלטערן אין הויז. שוין
אין זיין פּריסטער יוגנט האָט ער זיך אַרויסגעוויזן מיט זיין קלוגשאַפט און
פּיאַיקייט. ער האָט געשפּילט אויף דער בינע, געשריבן און דעקלאַמירט
לידער און האָט געזונגען מיט אַ וואונדערבאַרער שיינער שטימע, וואָס איז
איס פאַרבליבן זיין לעבן לאַנג.

אַלס קינד האָט ער אויסגעזען ווי אַ קליינער קופּידאַן. אַלס דערוואַך-
סענער איז ער געווען פון ניט גאָר הויכער וואַוקס און מיט בלאַנדע לאַקן,
וואָס האָבן באַקרוינט זיין קאָפּ מיט אַ גרויסן און אינטערעסאַנטן שטערן און
מיט זייער שיינע טונקעלע אויגן. דאָס מויל זיינס איז געווען שיין און מיט
אַ פּריילעכן אויסדרוק און גריבלעך אויף די באַקן. די נאָז וואָס האָט אויס-
געדריקט ליידנשאַפט איז געווען אַביסל פאַרריסן, ווי זי וואָלט אין זיך
איינגעאַטעמט דעם טייערן ריח פון אַ יוס־טובדיקן מאַלצייט, צי פון אַ
פּרוכט־גאַרטן. אין אַלגעמיין איז ער געווען פול מיט לעבן און ענערגיע.
זיין ערשטע אַקאַדעמישע בילדונג נאָך אַלס יונגער בחור האָט ער
באַקומען אין טריניטי קאָלעדזש, דובלין. שפּעטער־צו האָט ער געשטודירט
געזעץ אין לאַנדאָן.

צו איין און צוואַנציק יאָר האָט ער אַפּגעדרוקט אַן איבערזעצונג פון
דעם גריכישן פּאַעט אַנאַקריאָן, און ער האָט געהאַט גרויס דערפּאָלג.
אין דעם יאָר 1803 (24 יאָר אַלט) האָט ער באַקומען אַן אַמט אין
בערמודאַ, און אין פאַרלוויף פון נעקסטן יאָר האָט ער אַרומגערייזט וועסט
אינדיעס און די פאַראייניקטע שטאַטן.

דורך די דאָזיקע יאָרן האָט ער געשטודירט די פּאָליטיק פון זיין
היימלאַנד און גענוי באַאַבאַכטעט דעם שווערן דרוק און יאָך פון דער

ענגלישער טיראניי קעגן אירלאַנד. דאָס האָט אים אַ שטויס געטאָן צו זיין דיכטערישער האַרפע. ער האָט אָנגעהויבן באַזינגען אין אומשטערבלעכער מוזיק און פּאָעזיע די לאַגע פון אירלאַנד מיט אירע פּאָלקסטימלעכע גע-שיכטעס, אירע ליידן, די בלוטיקע רציחות וואָס ענגלאַנד איז קעגן איר באַגאַנגען און ער האָט אויך באַזונגען די וואונדערלעכע אייגנשאַפטן און טוגנטן פון אירלאַנדס זיין אַג טעכטער.

נאָך אַלס סטודענט אין טריניטי קאָלעדזש האָט אים דער גורל צוזאַמען-געבראַכט מיט אַ געטרייען חבר, ראַבערט עמעט, וועלכער האָט זיך אויס-געצייכנט מיט זיינע גרויסע פּיאַיקייטן און מיט זיין רעוואָלוציאַנערן כאַ-ראַקטער. עמעט האָט שוין דאָן געהאַט באַלאַנגט צו דער גרופּע „די פּאַר-אייניקטע רעוואָלוציאַנערע איירישע פּירער“.

צוליב דער גאָר נאַענטער פּריינטשאַפט צווישן מור און עמעט האָט די הינריכטונג פון עמעטן געמאַכט אויף מורן אַ געוואָדליקן איינדרוק. עמעטס פּאַרלאַנג פּאַר זיין הינריכטונג, אַז „קיינער זאָל נישט אָנשרייבן מיין עפּישאָף“ איז פּאַראַייביקט אין איינעם פון מורס לירישע לידער, צווישן זיינע „אירלענדישע מעלאָדיעס“, מיט דעם טיטול „אַ דערמאַנט ניט מיין נאַמען“.

אויך מורס ליד „זי איז ווייט פון דעם לאַנד“ איז באמת די געשיכטע פון עמעטן און זיין געליבטער.

דעם גאַנצן ציקל „אירלענדישע מעלאָדיעס“ אַרום 140 אין צאָל האָט מור דאָס ערשטע מאָל פּאַרעפּונטלעכט אין יאָר 1808, ווען ער איז אַלט געווען ניין און צוואַנציק יאָר. די מערסטע פון די דאָזיקע לידער זיינען זייער באַרימט און אויף אַ געוויסער צאָל פון זיי איז פּאַרפּאַסט געוואָרן וואונדערלעכע מוזיק. זיינע לידער זיינען לייכט, צאַרט און פול מיט חן, כאַטש זיי פּאַרמאַגן נישט די ליידנשאַפט פון אַ ביראַן אָדער אַ שעלי.

אויסער זיינע „אירלענדישע מעלאָדיעס“ האָט זיך מור באַרימט געמאַכט מיט זיינע גרעסערע ווערק, ווי מיט זיין גרויסער אַריענטאַלישער פּאַעמע „לאַלאַ רוק“, זיין באַרימט ביאַגראַפּיש ווערק „דאָס לעבן פון ביראַן“, „די געשיכטע פון אירלאַנד“ און מיט אַ גאָר גרויסער צאָל נאַציאָנאַלע, רעוואָלוציאַנערע, סאַטירישע און הומאַריסטישע אומשטערבלעכע שאַפּונגען, וואָס לעבן נאָך ביז היינט צו טאָג.

שאַמאַר מור איז געשטאַרבן אין יאָר 1852, אין עלטער פון צוויי און זיבעציק יאָר.

מיט זיינע „אירלענדישע מעלאָדיען“, זאָגט געאַרג בראַנדעס, האָט טאַמאַס מור ערלעך פאַרדינט זיין דאַקומענט אויף אומשטערבלעכקייט. אַלץ וואָס זיין אַרים לאַנד האָט דורכגעפילט און דורכגעליטן אין די לאַנגע יאָרן פון דערנידערונג, אירע ליידן און קרעכצן, אירע באַגייסטערטע אויסברוכן, איר קריגערישע געוואַגטקייט און איר שמייכלען דורך טרערן, אַלץ איז דאָ אַרויסגעזונגען אין די לידער, וואָס זיינען אָנגעשריבן מיט אַ בליצנדיקן האַלב־אומעטיקן לייכטזין, מיט אַן עראַטישער באַגייסטערונג. דאָס איז געווען אַ קראַנץ אויסגעפלאַכטן פון טרויער, באַגייסטערונג און צערטלעכקייט, אַ פּיין־שמעקנדיקער טרויער־קראַנץ ווי פאַר אַ געשטאַרבע־נעם. מיט אים האָט ער באַקרוינט דעם שטערן פון זיין לאַנד. און אַט די הויכע מיינונג פון גרויסן קריטיקער געאַרג בראַנדעס האָט נאָך קיינער ניט געענדערט. טאַמאַס מורס פּאָעזיע ווערט נאָך איצט פיל געלייענט מיט גרויס אָנרעגונג, ניט נאָר פון זיינע אירלענדער, נאָר אין יעדן לאַנד און פון יעדן וואָס זוכט די שיינקייט און דעם אמת אין עכטער פּאָעזיע.

א. א.

דער טרובאָדור

ו ער זינגער איז אַוועק אין קריג, —
געפינסט אים אויפן שלאַכטפעלד ווייט,
זיין פּאַטערס שווערד געגורט צום זיג,
זיין ווילדע האַרף הענגט ביי זיין זייט.
„לאַנד פון געזאַנג!“ — האָט ער געזאַגט —
„ווען גאַר די וועלט דיך בייז פאַרראַט,
דאָך פאַר דיין רעכט איין שווערד זיך שלאַגט,
איין טרייע האַרף לויבט הויך דיין טאַט!“

דער זינגער איז געפאַלן! — דאָך
דעם שונא האָט עס ניט געגליקט
אַריינזאַרפן זיין האַרץ אין יאָך —
ער האָט די סטרונעס באַלד צעפליקט,
און האָט געזאַגט: „עס קען קיין קייט
פאַרקשלאַפן דיך; דיין פרייע ליד
איז בלויז פאַר ריין און פרייע גרייט —
פאַר שקלאַפן קלינגסטו קיינמאַל ניט!“

די האַרף

ו י האַרף, וואָס האָט אין טאראס* זאַל
אַמאַל געקלונגען דרייסט,
הענגט שטום אויף טאַראַס וואַנט, ווי ס'וואַלט
זיך אָפּגעטאַן איר גייסט.
עס שלאַפט דער שטאַלץ פון יענער צייט,
ניטאָ די פרייד פון רום,
און הערצער, לעכצנדיק אַמאַל
נאָך גלאַנץ, איצט זייגען שטום.

(* טארא — אַן אַלטע הויפּט־שטאָט פון דער אירלענדישער מלוכה.

עס שפילט ניט מער די האַרף אַ לויב.
צו פירער, פרויען, פראַכט,
עס רעדט פון די רואינען נאָר
די טריבע שטים ביינאַכט.
ס'וואַכט זעלטן אויך איצט פרייהייט אויף ;
איר פולס דאָך שלאָגט און שטרעכט,
ווען ס'פלאַצט אַ צאַרנדיקע האַרץ.
און ווייזט, אַז זי נאָך לעכט.

ווי ס'ווערן די כוואַליעס פון זון-ליכט באַשטראַלט

ווי ס'ווערן די כוואַליעס פון זון-ליכט באַשטראַלט,
ווען אונטן דאָס וואַסער איז פינצטער און קאַלט,
אַזוי קען דאָס פנים מיט פרייד זיין באַהעלט,
ווען ס'האַרץ איז פון צווייפל פאַרפרוירן אין קעלט.

איין טריבע דערמאַנונג, איין לייד ניט געשטילט —
די פיין און די פרייד פון דער וועלט אונטן פאַרהילט,
דאָס גליק און דאָס אומגליק פאַרלירן די מאַכט
און ס'דריקט אויפן האַרצן די שווערקייט פון נאַכט.

דער געדאַנק, וואָס צעשטערט אי די פרייד, אי דעם טרוים,
איז גלייך צו אַ צווייג וואָס הענגט טויט אויף אַ בוים ;
אומזיסט וואָס די זון אים נאָך וואַרעמט און גלעט,
ער גלאַנצט אין די שטראַלן, דאָך בליען — שוין שפעט.

לאַרד בירדאָן האָט זייער שטאַרק באַוואונדערט דאָס ליד. דעם
צווייטן פערז האָט בירדאָן גענומען אַלס מאַטע צו זיין באַרימט ווערק
The Gicour

דער טאָל פון אַוואָקאַט

עס גיט ניט אין ערגעץ קיין שענערער אָרט.
ווי דער טאָל, וואו די וואַסערן שימערן דאָרט ;
ווי לאַנג מיין האַרץ שלאַגט, ביז מיין לעצטער מינוט
וועל איך אים געדענקען דעם טאָל, אַזוי גוט.

ס'איז ניט נאָר געוועזן די שיינקייט, די מאַכט
פון יענער נאַטור מיט איר בליענדיקער פּראַכט ;
ס'איז ניט בלויז איר צויבער פון באַרג און פון טייך,
אַ, ניין, ס'איז נאָך שענער און מערער נאָך רייך.

דערפאַר, ווייל איך האָב דאָרט מיט פריינט פיל פאַרבאַכט,
וואָס האָבן דעם אָרט אַזוי ליב מיר געמאַכט.
זיי האָבן געפילט, אַז דאָס שענסטע זיך האַלט
בלויז דאָרט, וואו אַ ליבנדיקער בליק אינז באַשטראַלט.

אַ, טאָל פון אַוואָקאַט ! ווי וואַלט זיך מיר איצט
נאָך וועלן מיט פריינט מיינע וואוינען באַשיצט,
ביי דיר, וואו דער שטורעם פון לעבן — ניט גרייכט,
און הערצער, ווי וואַסערן — פאַראייניקט, דערהויכט.

דערמאנט ניט זיין נאָמען

דערמאנט ניט זיין נאָמען, לאַזט אים וואו
זיין שטויב ליגט אין שאַטן, אין שטילן, אין רו,
זאָלן אויפהערן טרערן, וואָס פאַלן אַראָפּ,
ווי נאַכט־טוי, וואָס פאַלט אויף דעם גראָז, ביי זיין קאַפּ.

דאָך נאַכט־טוי וואָס פאַלט און אין שטילקייט באַוויינט,
באַפרישט אויך זיין קבר, באַגריינט און באַשיינט,
אַזוי וועלן אונזערע טרערן אויף לאַנג
זיין אַנדענקען היטן ביי אונז אין געדאַנק.

צי כּוועל דיך געדענקען ?

ווי לאַנג אין מיין האַרצן וועט אַטעם נאָך זיין,
וועל איך ניט פאַרגעסן דיך, טייערע מיין ;
מיט גאַר דיינע ווייען, מיט גאַר דיינע לייד,
דו ביזט מיר פיל ליבער ווי וועלטן פון פרייד.

ווען דו, ווי איך ווינש דיר, וואָלסט פריי זיין און גרויס,
דער פּערל, דער שענסטער, די דופטיקסטע רויו,
וואָלט איך זיך געפרייט מער, מיט שטאַלצקייט געשיינט —
צי וואָלט איך דיך אָבער געליבט מער ווי היינט ?

ווען כּווע דיך אין וויי און אין צוואַנג, און אין יאָך —
דאָן ווערסטו מיר ליבער און טייערער נאָך.
מיר טרינקען, ווי פייגל מיט דורשטיקער לוסט
דיין ליבע, וואָס טריפט מיט דעם בלוט פון דיין ברוסט.

זי איז ווייט פון דעם לאַנד

זי איז ווייט פון דעם לאַנד, וואו איר יוגנט-העלד ליגט,
און ליבהאבערס אַרום איר — מיט טרערן אין שטים,
נאָר זי ווענדט זיך אָפּ קאַלט און זי וויינט טיף געדריקט,
ווייל ס'האַרץ אירס ליגט אויך אין דעם קבר מיט אים.

זי זינגט פון איר פאַטערלאַנדס ווילדן געזאַנג,
מיט מונטערע טענער וואָס ער האָט געליבט,
ווי ווייניק, עס ווייסט דער וואָס הערט-צו איר קלאַנג,
ווי דער זינגערניס האַרץ איז איר שווער און באַטריבט.

פאַר איר בלוז געלעבט, פאַר דאָס לאַנד זיינס געשטאַרבן,
ער איז צו זיי ביידן געווען איבערגעבן ;
ניט גיך וועט דאָס לאַנד אים פאַרגעסן — דעם קרבן,
זיין ליבסטע וועט אויך אים ניט לאַנג איבערלעבן.

אַ, גראַבט איר אַ קבר, וואו ס'רוען די שטראַלן,
וואָס זאָגן שוין אָן : ס'קומט אַ גלאַררייכער מאַרגן,
זיי וועלן איר שלאָף, איר צוקאַפנס באַשטראַלן,
ווי ס'שטראַלט ליב איר שמייכל פון איר אינזל פון זאַרגן.

גיי, דאָרט וואו רום דערוואָרט דיך

גיי דאָרט, וואו רום דערוואָרט דיך,

און ווען דער רום דערהויבט זיך,

דערמאָן זיך דאָן אָן מיר!

ווען, אין שיינע קלאַנגען,

הערסטו לויב-געזאָנגען,

דערמאָן זיך דאָן אָן מיר!

מעגן הענט דיך דריקן

טרייערע פריינט — אַנטציקן,

דיינע אַלע גליקן —

פיל ליבער זיין צו דיר;

דאָך ווען פריינט — פיל בעסער

פריידן — העלער, גרעסער,

דערמאָן זיך דאָן אָן מיר!

בליקסטו מיט באַגערן

צו דיין אַוונט-שטערן,

דערמאָן זיך דאָן אָן מיר!

ער האָט, ביים זיך צעשיידן,

העל באַגלאַנצט אונז ביידן,

טראַכט דערפאַר פון מיר!

אַפט ביים סוף פון זומער,

זעט דיין אויג, אין קומער

רויזן — מיד און שלומער —

אַמאָל באַליבט ביי דיר,

טראַכט פון איר — געצירט זיי,

האַסט דורך איר געליבט זיי,

דערמאָן זיך דאָן אָן מיר!

ווען אין הערבסט, צעשפרייטע
 בלעטער ליגן, טויטע,
 דערמאן זיך דאן אן מיר!
 פלאמט דיר פריידיק-טייער
 פון קאמין דער פייער,
 דערמאן זיך דאן אן מיר!
 זאל געזאנג דורכדרינגדיק,
 דאס געפיל באצווינגדיק,
 דיר דיין הארץ באצויברנדיק
 רויבן א טרער פון דיר!
 זאל דערמאנונג ברענגען דיר —
 לידערוואס געזונגען דיר, —
 דערמאן זיך דאן אן מיר!

קום, רן אויף מיין הארצן

קום, רן אויף מיין הארצן, שוואך שעפסעלע מיין,
 פון סטאדע פארלארן, די היים דא איז דיין;
 דא איז נאך מיין שמייכל גאנץ מונטער און קלאר,
 מיין הארץ און מיין האנט — דיין אייגנס אויף וואר.

וואס איז דען די ליבע, וואס גייט ניט באנאנד
 אין פריידן און ליידן, דורך רום און דורך שאנד?
 איך ווייס ניט, איך פרעג ניט, צי איז דיין גייסט ריין,
 איך ווייס נאר: איך ליב דיר, איז קנאפ דאס אליין?

האסט גערופן מיך מלאך אין רגעס פון פרייד,
 כיוועל זיין אויך דיין מלאך, אין צער און אין לייד, —
 כיוועל נאכגיין דיר מוטיק אין פייער און רויך,
 דרך שיצן, דרך העלפן און אומקומען אויך.

יעדער גלאַנץ פאַרגייט

יעדער גלאַנץ פאַרגייט,
ווען ס'לויכט זיין ליכט צום העלסטן ;
יעדער גליק פאַרווייט, —
דאָס שענסטע גליק — צוםשנעלסטן.
דער וועלקנדיקער קראַנץ,
דער פאַלנדיקער שטערן —
בלויז אַפּשפּיגלונג פון גלאַנץ
און גליק וואָס מיר באַגערן.
יעדער גלאַנץ פאַרגייט,
ווען ס'לויכט זיין ליכט צום העלסטן ;
יעדער גליק פאַרווייט, —
דאָס שענסטע גליק — צום שנעלסטן.

ווער דאַרף די פרייד, אויף ערד,
וואָס לאַזט זיך אויס אין ליידן ?
און וואָס האָט פאַר אַ ווערט
דאָס גליק וואָס שרעקט : „צו שיידן“ ?
שוין ליבער איז צו זיין
אין פינצטערניש געבונדן,
ווי זיין געבענטשט מיט שיין
און זען דאָס ליכט — פאַרשוואונדן.
יעדער גלאַנץ פאַרגייט
ווען ס'לויכט זיין ליכט צום העלסטן ;
יעדער גליק פאַרווייט, —
דאָס שענסטע גליק — צום שנעלסטן.

אַפּט אין דער שטילקייט פון דער נאַכט

1

אַפּט אין דער שטילקייט פון דער נאַכט,
נאָך איידער שלאָף צום בעט מיך בינדט,
דעראינערונג מיך ליב באַוואַכט
און שטיל דעם העלן עבר שפינט :
דאָס גליק, די לייד
פון יוגנט-פרייד,
די ליבעס-ווערטער — דופטיק, צאַרטע ;
דער בליק — געשיינט,
פאַרטונקלט — היינט,
די יונגע הערצער, אַפגענאַרטע ...
אַזוי אין שטילקייט פון דער נאַכט,
נאָך איידער שלאָף צום בעט מיך בינדט,
קומט טריב דערינערונג און וואַכט
און העלן עבר פאַר מיר שפינט.

2

ווען כ'טראַכט פון מיינע פריינט אַצינד —
דער טויט האָט אַלע זיי גערויבט ;
ווי בלעטער אין דעם הערבסט, פון ווינט —
פון בוים געריסן און צעשטויבט ...
דאָן איך דערפיל
ווי איינער, שטיל
גייט אום אַליין אין זאַל, אין שרעק,
די לאַמפּן — אין שאַטן,
די קראַנצן — צעשאַטן,
און אַלע געסט שוין לאַנג אַוועק.
אַזוי, אין שטילקייט פון דער נאַכט,
נאָך איידער שלאָף צו בעט מיך בינדט,
קומט טריב דערינערונג און וואַכט
און העלן עבר פאַר מיר שפינט.

דו ביסט, אַ גאַט

לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמע;
אתה חצבת כל גבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם.
תהלים ע"ד.

דו ביסט, אַ גאַט, דאָס ליכט, די מאַכט
פון אַלע וואונדער פון דער וועלט;
איר גלאַנץ בייטאָג, איר חן ביינאַכט
איז אַפּגלאַנץ נאַר, פון דיר באַהעלט.
ס'לויכט אומעטום דיין הערלעך שיין,
און אַלץ וואָס איז אין פּראַכט — איז דיין.

ווען טאָג אין אַבשייד-גלאַנץ, בלייבט שטיין
דורך וואַלקנס אָפענע פון פאַרנאַכט,
און הימלס טויערן גאַלדיק-ריין,
זיך דאַכט — זיי ווערן אויפגעמאַכט —
די גאַנצע מילדע פאַרבן-שיין
פון אַוונט הימל, האַר, איז דיין.

ווען, ווי אַ פּויגל שוואַרץ, די נאַכט
פאַרשאַטנט הימל, באַרג און טאַל,
און ס'פּינקלען פּליגל פּול מיט פּראַכט
ווי אויגן גאַלדענע אָן אַ צאַל,
די טונקל-וואונדערלעכע שיין,
דאָס הייליק פּייער, גאַט, איז דיין.

ווען יונגער פּרילינג אַטעמט, שוועבט —
און ס'וואַרימט אים דיין גייסטיק ליכט,
אויף יעדער בלום, וואָס זומער וועבט —
דו האַלטסט דיין פּייערדיק געזיכט.
ס'לויכט אומעטום דיין ליכט, דיין שיין,
און אַלץ וואָס איז אין פּראַכט — איז דיין.

ווען דו ווילסט מיינע זיין

ווען דו ווילסט מיינע זיין, דאן וועט אויף וואָר
וועלטס רייכטום ליגן דיר צו דיינע פיס.
אַלץ וואָס ס'איז פאַר פאַנטאַזיע שיין און קלאָר
און וואָס אין האַפענונגס-מוזיק קלינגט זיס
געהערט דאָן דיר, ווען דו ווילסט מיינע זיין!

די בלום וועט בליען וואו מיר וועלן גיין,
ס'וועט זינגען געטלעך יעדער שטראָם און טייך.
די שטערן וועלן פינקלען מיט פיל חן
און ס'לעבן צו אַ שיינעם טרוים זיין גלייך
פאַר ביידן אונז, ווען דו ווילסט מיינע זיין!

ווי שטראָמען, פליסנדיק פון בערגער רייך,
זאָל דאָס געפיל, וואָס קוועלט פון האַרץ און זין,
אויך האַלטן אונזער האַרץ, ווי ס'איז ביים טייך
דאָס פרישע פעלד וואָס בלייבט אויף אייביק גרין,
ווען דו וועסט וועלן מיין געליבטע זיין!

דער גייסט פון ליבע קען, דו מעגסט עס גלויבן,
באַהויבן דעם, וואָס פילט זיין צויבער-שיין,
ער קען זיין היים-געצעלט, זיין הימל אויבן
אויך מאַכן ס'זאָל זיין היים אויף דר'ערד דאָ זיין —
וועסט האַבן עס, ווען דו וועסט מיינע זיין!

א, קום צו מיר, געליבטע מיין,
ווען טאָג פאַרגייט אין מערב-פלאַם,
ווען רואיק, אין לבנה-שיין,
שווימט די גאַנדאַלאַ אויפן ים.
ווען ליבע קומט מיט פולער פרייד,
באַגלייט מיט העלער צויבער-ליכט,
ווען קלאַנג פון מאַנדאַלין און פלייט
באַצווינגט דאָס האַרץ גאַר אומגעריכט.
קום דאָן צו מיר, געליבטע מיין,
ווען טאָג פאַרגייט אין מערב-פלאַם,
ווען רואיק, אין לבנה-שיין,
שווימט די גאַנדאַלאַ אויפן ים.

א, דעמאַלט איז די שענסטע צייט
פאַר אונזער ליבע, אונזער טרוים ;
ווען אַלץ איז שטיל ביים הימל ווייט,
און שטיל איז איבערן וואַסער-שוים.
ווען פול מיט ליבע וויגט זיך, ציט
פון ווייט דער באַרקאַראַל-געזאַנג,
און יעדעס האַרץ וואָס ליבט און גליט
דערהערן זאָל דעם ווידער-קלאַנג.
דעריבער, קום, געליבטע מיין,
ווען טאָג פאַרגייט אין מערב-פלאַם,
ווען רואיק, אין לבנה-שיין,
שווימט די גאַנדאַלאַ אויפן ים.

אין מיטן נאכט

אין מיטן נאכט ווען בלאס אין הימל די לבנה שוועבט,
פלי איך צום טאָל, וואָס מיר האָבן געליבט, ווען דו האָסט נאָך
געלעבט;

און טראַכט: אויב גייסטער קומען ווען אַראָפּ אַמאָל
אויף אַ באַזוך, דאַן וועסטו קומען דאָרט צום טאָל
און זאָגן מיר, אַז אונזער ליבע אויך אין הימל לעבט.

איך וועל דאַן זינגען אונזער יונגען, הערלעכן געזאַנג,
וואָס האָט געהאַרמאַנירט מיט אונזער ביידנס שטים און קלאַנג;
און, ווען דער עכאַ פון מיין ליד אין טאָל מיר ווידער-קלינגט,
דאַן גלויב איך, ליבסטע מיין, עס איז דיין שטימוואָס זינגט
אַראָפּ, פון הימל ווי אַן ענטפער אויף מיין ליבע-דראַנג.

„עס זיינען פאַראַן לענדער“ זאָגט מאַנטיין, „וואו מען גלויבט אז די
נשמות פון גליקלעכע מענטשן לעבן אין פולער פרייהייט, אויף פריילעכע
פעלדער, און די דאָזיקע נשמות חזרו איבער אונזערע רייד וואָס מיר ריידן
אַרויס, און דאָס איז וואָס מיר רופן עכאַ“.

— ווען —

ווען נאָר איך זע דיין בליק, וואָס שמייכלט, לאַכט,
פול האַפענונג און פרייד, און שטראַליק-שיין,
ווי ס'וואַלט קיין וואַלקן ניט געהאַט קיין מאַכט
פאַרפינצטערן אַ הימל אַזוי ריין —
דאַן זיפּץ איך, זיך דערמאַנענדיק, ווי שנעל
דו וועסט דורך ליד פאַרלירן יעדן חן,
און ס'האַרץ דיינס, וואָס איז איצטער פריידיק-העל,
פאַרגעסן וועט — די פרייד וואָס איז געווען.

ווייל קומען וועט די צייט און ברענגען פלאַג :
 צעשטערטע האַפענונג, אַ פריינט ניט טריי,
 אַ ליבע וואָס צעברעכט, ווי מיט איין שלאַג
 דיין ליבע, הייסע האַרץ, און גייט פאַרביי...
 דיין יוגנט, וואָס איז גלייך צו ריינעם שניי,
 נאָך איידער ס'ברעכט דער רעגן דאָרט אַריין,
 ווען נאָר זי איז באַרירט געווען פון וויי
 וועט קיינמאָל שיינען מער מיט יוגנט-שיין.

די יונגע מאַי-לבנה

די יונגע מאַי-לבנה שימערט, ליבסטע,
 דאָס ליכט פון גלי-וואַרעם פלימערט, ליבסטע!
 ווי ליב ס'איז צו גיין
 מיט דיר נאָר אַליין,

ווען די וועלט איז אין טרוימען און שלומערט, ליבסטע.
 דערוואַך דאָן! די וועלט איז פול פראַכט, ליבסטע —
 זי איז פאַר דאָס גליק בלויז געמאַכט, טייערע,
 דער נאָנט-בעסטער וועג
 צו פאַרלענגערן די טעג
 איז צו גנבענען צייט פון דער נאַכט, טייערע!

די וועלט טוט נאָך שלאַפן איצט גערן, ליבסטע,
 דער שטערן-זעער קוקט אויף די שטערן, ליבסטע,
 און איך זוך אליין
 אַ שטערנדל קליין —

דיין אויג, וואָס פון פענצטער, דעם לערן, ליבסטע.
 אַ, קום — ביז דער מאַרגן דערוואַכט, טייערע,
 דער שטערן-זעער זעט אויס פאַרטראַכט, טייערע,
 צי קוקנדיק אויף שטערן-ליכט
 וועט ער דאָן אויך דיין ליב געזיכט
 באַטראַכטן אַלס שטערן פול פראַכט, טייערע.

קום איבערן ים

קום איבערן ים,

מיין מיידל — ניט זאם,

בלייבסט מיינס ווען עס שיינט, צי עס שטורעמט, צי ס'שנייט :

צייט לויפט פארביי,

די זעל — ווען געטריי —

בלייבט דאך די זעלביקע וואו נאָר זי גייט.

איך ליב דיך אין דיין ביזן שיקזאל און דיין גויט ;

וואו דו ביסט דאָ איז לעבן ; און וואו דו פעלסט — איז טויט.

אָ, קום איבערן ים

מיין מיידל — ניט זאם,

קום, וואו דער ווינט דאַרט ווייט ;

צייט פליט פארביי,

די זעל — ווען געטריי

בלייבט דאך די זעלביקע וואו נאָר זי גייט.

איז ניט דער ים

פאַר די אָן צאָם ?

דאָס לאַנד איז בלויז פאַר קייטן, קנעכט,

דאָ איז בלויז יאָך, —

אויפן וואַסער דאָך

הערשט אונזער ליבע, פרייהייט, רעכט.

קיין אויג וואָס היט, קיין צונג וואָס שפּאַט ...

אויס ערד, — דער הימל נאָר און גאָט !

אָ, קום געשווינד

מיט מיר, מיין קינד,

בלייבסט מיינס ווען ס'שיינט, צי ס'שטורעמט, צי ס'שנייט :

צייט פליט פארביי,

די זעל — ווען געטריי,

בלייבט דאך די זעלביקע וואו נאָר זי גייט.

א, צווייפל ניט

א, צווייפל ניט, אַז ס'איז די צייט,
ווען כ'בין אומטריי געווען, פאַרביי, —
איצט זאָל פאַרשטאַנד און רואיקייט
מיין ליבעס-פייער היטן טריי.
כאַטש ס'האַט מיין האַרץ גאַר יונג געבליט
און שענע הענט — מיין בוים געשטערט,
זיי האָבן בלויז באַרויבט דעם צוויט,
די פּרוכט — אין גאַנצן דיר געהערט.
דאָן צווייפל ניט, אַז ס'איז די צייט,
ווען כ'בין אומטריי געווען, פאַרביי, —
איצט זאָל פאַרשטאַנד און רואיקייט
מיין ליבעס-פייער היטן טריי.

און כאַטש עס פעלט מיין פלייטן-שפּיל
דער ליבעס-פייער, שייך און גרויס,
דאָך גלויב מיר, אז איך שטאַרקער פּיל
דאָס גליק, וואָס כ'זאָג דיר ניט אַרויס.
די בין אין גאַרטן פליט אַרום
און זינגט פון ליבע און באַגער ;
געפינט זי נאָר איר ליבלינג-בלום, —
דאָן בלייבט זי שטום און זשומט ניט מער.
א, צווייפל ניט, אַז ס'איז די צייט,
ווען כ'בין אומטריי געווען, פאַרביי —
איצט זאָל פאַרשטאַנד און רואיקייט,
דורך דיר, מיין ליבע היטן טריי.

א, גיי נאך ניט

א, גיי נאך ניט, ס'איז איצט די שעה,
ווען ווי די נאכט-בלום טונקל-גראָ,
די לוסט, וואָס שאַרפע ליכט פאַראַכט,
הויבט בליען אָן פאַר זיך פון נאַכט,
און טעכטער, אין לבנה-ליכט באַשטראַלט.
צו בענטשן אָט די שעה מיט פרייד
איז שיינקייט און לבנה גרייט
ס'איז דאָן, ווען איבערפילט דאָרף זיך
די בעכער זייערע רויט מיט וויין.
אָ בלייב, — אַ האַלט, —
ווייל גליק שמידט זעלטן ווען אַ קייט
ווי אָט די נאַכט, וואָס ס'טוט מיר לייד
צו ברעכן איר גאָר באַלד.

א, גיי נאך ניט, ווייל דער פאַנטאַן,
אין אַמנאַנס (*) אַלטע צייטן דאָן
האַט אויך בייטאַג געפלאָסן קאַלט.
דאָך אַנגעהויבן זיך באַלד,
מיט זעלן-פרייד אין אַוונט-שעה.
בייטאַג דאָרף ס'פרויען האַרץ זיך גלייך
ווי ס'איז אין ווינטער קאַלט דער טייך,
און ניט פאַנאַדערצינדן פריי,
ביז ס'קומט די אַוונט-צייט אויפסניי.
פאַרבלייב, אַ, דאָ, —
צי האָט נאָך אַ פרימאַרגן דען
געזען אזעלכע אויגן ווען,
ווי די וואָס שיינען דאָ?

(*) אַמנאַנס — דער טעמפל פון אַמנאַן, אין גאָר אַלטע צייטן.

עס קומט אַ צייט

עס קומט אַמאָל אַ צייט, אַ טריבע צייט,
פאַר דעם, וועמ'ס האַרץ געפּלויגן איז אַרום
די אַלע יוגנטס פעלדער, ברייט און ווייט,
און האָט געזויגן פון אַיעדער בלום.

און פּלוצים מוז פאַרגעסן גאָר זיין זעל
די אַלע טרוימען, אַזוי שיין און צאַרט;
אַ, דאַן איז גראָד די צייט צו שטאַרבן שנעל,
ווייל קיין זאַך מער אין לעבן אים דערוואַרט.

בשעת די זון אין אַפּריקע פאַרגייט,
ברעכט דאָרט די נאַכט ווי מיטמאָל אַריין;
אַזוי אויך, ווען דער ליבעס-קראַנץ פאַרווייט —
אַ סוף זאָל אין איין בליק צום לעבן זיין!

ניט ווי אַ טאָג אין ווייטן קאַלטן נאַרט,
וועמעס ליכט נאָך זון-פאַרגאַנג זיך לאַנגזאַם ציט,
ס'בלייבט איבער בלויז אַ גלאַנץ אַ קאַלטער דאָרט
פון פייער וואָס איז לאַנג, שוין לאַנג פאַרגליט.

האַט לייד דיר דיין יוגנט פאַרהאַנגען

האַט לייד דיין יוגנט פאַרהאַנגען.

ווי וואַלקנס דעם גאַלדענעם מאַרגן?
איז גיך דיר דיין יוגנט פאַרגאַנגען,
וואָס איז אזוי זיס אויך אין זאַרגן!
צעשמעטערט דער פליגל פון צייט
אין האַרצן דיין ליבסטן געפיל?
דאָן קום, אַרים קינד, בא מיין זייט,
כיזועל וויינען מיט דיר אין דער שטיל.

האַט ליבע דיין זעל, אזוי צאַרט,
אזוי ווי דער גאַלד-גרוב פאַרפירט,
וואָס פינקלט מיט גאַלד און פאַרנאַרט —
פון אויבן באַגלאַנצט און באַצירט —
נאָר גייט מען אין גאַלד-גרוב אַריין
וואָס טיפער פאַרפירט אין איר רוים,
פאַרשווינדט דאָן איר גאַלדענער שייך,
ווי ליבע, און פאַלש ווי אַ טרוים?

האַט האַפנונג געשיינט דיר מיט גלאַנץ,
ווי דער פויגל מיט דעם כישוף-שטיין,
וואָס איז צווישן ביימער אין טאַנץ —
איז האַפנונג אזוי דיר געווען?
פון צווייג צו אַ צווייג אומגעפלוויגן,
געבליצט מיט דעם שטיין נאַכאַנאַנד
און האַט ער דיך נאָענט צוגעצויגן —
פאַרשוואונדן איז דאָן דער בריליאַנט?

אויב יוגנט אַזוי פון דיר ווייכט,
 ווען לייד אויך זעט אויס אַזוי העל ;
 אויב האַפענונג וואָס פירט אַזוי לייכט
 באַטראַגן האָט דיר אַזוי שנעל,
 אויב ס'האַט דיר די איידיקאַלטע וועלט
 באַליידיקט דיין שענסטן געפיל,
 קום, פריינט, דאַן צו מיר אין געצעלט,
 כּוועל וויינען מיט דיר אין דער שטיל.

דער אורשפרונג פון דער האַרפע

חַען גלויבט, אַט די האַרף מיט איר גאַלדענער ראָם,

געווען איז אַ זינגענדיקע נימפע אין ים ;
 פאַרנאַכט פלעגט זי אָפט פון דעם וואַסער אַרויס
 צו טרעפן אַ יונג, וואָס געליבט האָט זי הייס.

נאָר אומזיסט — ווייל געלאָזן האָט ער זי אַליין
 צו נעצן אירע צעפּ, דורך דער נאַכט, אין געוויין ;
 ביז גאַט האָט מיט רחמים איר ליבע באַטראַכט
 און האָט פון איר קערפער די האַרפע געמאַכט.

זי אַטעמט, זי שמייכלט דאָס זעלבע נאָך שיין —
 איר גוף איז געהילט מיט איר נימפעשן חן ;
 איר האַר, וואָס פלעגט פריי אויף איר אַרט זיך וויגן —
 פאַרוואַנדלט אין סטרונעס פון געטלעכן ניגון.

דערפאַר איז די האַרפע באַרימט פון לאַנג אָן ;
 אַז ליבעס שפראַך בינדט זי מיט אומעט אין טאָן ;
 ביז ווען דו צעטיילסט זיי און זינגסט דאַן אַרויס :
 מיט דיר רייד איך ליבע, אָן דיר גיי איך אויס :

די לעצטע זומער-רויז

די לעצטע וואָס בליט נאָך

פון זומער — די רויז ;

אירע חברטעס אַלע —

פאַרוועלקט שוין און אויס ;

קיין בלום פון איר גלייכן,

קיין קנאַספּ ביי איר זייט,

איר פרייד אָפּצושפּיגלען,

צו איר צער ווען זי ליידט.

כ׳וועל אַליין דיך ניט לאָזן

אויפן צווייגל אין וויי ;

עס שלאָפן די ליבסטע,

גיי שלאָף אויך מיט זיי.

דעריבער צעוואַרף איך

דיין צוויט און צעשפּרייט

אויף בייטן וואו ס'ליגן

דיינע חברטעס טויט.

כ׳וועל אפשר דיר נאַכגיין,

ווען פריינטשאַפּט פאַרשווינדט,

ווען אוצרות פון ליבע

צעווייעט דער ווינט.

ווען הערצער געטרייע

פאַרוועלקן, פאַרגיין,

אַ ווער וויל דאָ בלייבן

אין אומעט אַליין? ...

לעבט גליקלעך — נאָר

לעבט גליקלעך — נאָר ווען אַמאָל שפּעט אין דער נאַכט
פאַרברענגט איר צוזאַמען און פרייט זיך און לאַכט,
דאָן טראַכט פון דעם פריינט וואָס האָט גראַד אַזוי גלייך
פאַרגעסן זיין לייד, צו זיין גליקלעך מיט אייך.
פאַרשווינדן מעג אויך יעדער האַפּענונגס שיין
פון יענע וואָס האָבן פאַרגרינגערט זיין פיין,
דאָך קיינמאָל פאַרגעסט ער דעם טרוים אַזוי רייך,
ווען ער איז געוועזן צוזאַמען מיט אייך.

און גראַד יענעם אַוונט ווען גליק אָן אַ מאָס
פילט אָן יעדנס האַרץ און אויך יעדערנס כּוּס —
מיין וואַנדערנדיקער וועג מעג זיין פינצטער, צי העל
מיט אייך, מיינע פריינט, יענע נאַכט איז מיין זעל ;
מיט אייך אין דעם הוליען און שטיפּן פאַראיינט
און מיט אייער שמייכל קומט קריק זי באַשיינט —
באַגליקט, ווי זי וואַלט מיר צופרידן דערציילט :
אַ שטים האָט דערמאָנט : „ס'איז אַ שאַד, וואָס ער פעלט“.

מעג שיקזאַל זיין ביז — „ס'איז פאַראַן דאָך אַ לוסט,
אַ טרוים פון אַמאָל וואָס לעבט אייביק אין ברוסט ;
וואָס קומט דורך דער שעה פון דער נאַכט און פון לייך
ברענגט ווידער די בילדער פון ליבע און פרייד,
אַך, מיט אַזאַ טרוים איז איצט פול מיין געמיט,
ווי די וואַזע אין וועלכער אַ בלום האָט געבליט,
צעברעך אויך די וואַזע, אויב ס'איז דיין פאַרלאַנג,
דער דופט פון דער רויז אָבער דויערט נאָך לאַנג.

עטלעכע קריטישע באַמערקונגען וועגן טאַמאַס מור

1

טאַמאַס מור — דער דיכטער פון לירישער שיינקייט און צאַרטער מעלאָדיע

די בעסטע פון טאַמאַס מורס אירלענדישע מעלאָדיעס, וואָס ער האָט אַרויסגעגעבן אין יאָר 1796, באַהאַנדלען אומדירעקט דעם קאַמף פון אירלאַנד קעגן ענגלאַנד. פיר פון זיי פאַרמאָגן לירישע שיינקייט און צאַרטע מעלאָדיע. זייער אַפט דערגרייכן זיי אמתן פאַטאַס, אַבער אפילו די וואָס זיינען אין לייכטן און פריילעכן טאָן זיינען אויף מחיהדיק. טאַמאַס מור האָט זיי אַליין געזונגען אין געזעלשאַפט, און ס'וועט נישט זיין איבערטריבן צו באַהויפטן, אַז מיט זייער טיפן אינטערעס, וואָס זיי האָבן אין זייער צייט אַרויסגערופן, האָבן זיי געהאַלפן אַנצורעגן די הערצער פון מענטשן צו ווייטערער אַלגעמיינער עמאַנציפאַציע. טאַטפאָרד א. ברוק

2

טאַמאַס מור, דער גרויסער ראַמאַנטיקער

טאַמאַס מור האָט דערוואָרבן ביי זיין לעבן אַ געוואַלדיקע רעפוטאַציע און גרויס דערפאַלג, וואָס זיינען פאַר זיך אַליין געווען ראַמאַנטיש. זיין גרויס אַריענטאַליש ווערק, „לאַלא רוק“ פאַרמאָגט אַז אייגן ווינקל אין די אַרכיוון פון ראַמאַנטישער פאַעזיע. אייניקע פון זיינע לירישע געזאַנגען ווי: „אַפט אין אַ שטיקער נאַכט“, „די לעצטע רויוז פון זומער“ און אַנדערע פון „די אירלענדישע מעלאָדיען“ צו וועלכע אַ גרויסע צאַל קאַמפּאָזיטאָרן האָבן געשריבן מוזיק אין פאַרלויף פון לעצטן יאָרהונדערט — וועלן לעבן ביז אין דער ווייטער צוקונפט. אויף פון פּאַנג דויערנדיקן ווערט אין זיין ביאָגראַפיע „דאַס לעבן פון פּאַרד בייראַז“, וועלכע רעכנט זיך צווישן די בעסטע ביאָגראַפיעס אין דער וועלט־ליטעראַטור. דזשאַן דרינקוואַטער

3

טאַמאַס מורס לידער און באַלאַדן וועלן איבערלעבן די ווירקונג פון צייט

טאַמאַס מור אין געוועזן טיף פאַרביטערט קעגן דער אַנטיפאַטישער באַהאַנדלונג מצד ענגלאַנד צו זיין געליבטער און געפלאַגטער אירלאַנד, און ער האָט געגריפן אין זיין האַנט די „ליבע האַרפע פון זיין לאַנד“ מיט דעם רייצנדיקן אימפעט פון אירלענדישן סענטימענט. דער רעזולטאַט אין געוועזן אַ גרויסע צאַל לידער און באַלאַדן. פיל פון זיי וועלן איבערלעבן די ווירקונג פון צייט, און וועלן אויפהאַלטן זייער ווידע כוואַליעבאַ וועגלעכע מעלאַנכאָליע און זייער גלאַקוילאַנג ביז אין דער ווייטער־ווייט. ערמונד גאַססר

טאמאס מור איז די פארקערפערונג פון גייסטיקער עמפינדלעכקייט

טאמאס מור איז די פארקערפערונג פון גייסטיקער עמפינדלעכקייט. ער איז דער פארצערטקטערדיכטער, וואס פארצערטלט אויף אנדערע; ער לעבט, ווייזט אויס, איז די שענסטע און אויסגעצייכנסטע אייגנטומלעכקייט פון דער נאטור; ער פארבענדט אונזער גייסט מיט זון-שיון, פארווינגט אים מיט נאכטינאלימלאדיען און פארשיכורט אים מיט מתיקות. מיר לעבן מיט אים אין אן ענדלאזן חלום פון נעפיל, בלומען, רענן בויגן, שמייכל, חן, בליאונג, שעמעוודיקייט, טרערן, קושן און נאכאמאל קושן. געארג בראנדעס

אויסצוגן פון אייניקע ארטיקלען און רעצענזיעס וועגן דר. א. אייסענס איבערזעצונגען

די רייכע ענגלישע פאעזיע ווערט אריינגעפירט אין דער אידישער ליטעראטור פון דר. אברהם אייסען. ער איז נישט דער איינציקער אויף דעם נעביט — אבער דער טעטיקסטער. ביי אים איז עס נישט קיין צופאל און נישט קיין קאפריז, נאר א שמעני דיקע און סיסטעמאטישע ארבעט, וואס ער טוט מיט דער גרעסטער ליבע. עס איז נענוג צו פארגלייכן דר. אייסענס איבערזעצונג פון אמאר כאיאמס „רר ביאט“ מיט דעם ענגלישן פון פיטשועראלד, כדי צו באוואונדערן דר אייסענס פינקט לעכטייט. די זעלמענע געטרייקייט צום אריגינאל, אינהאלט און פארם, וואס די אידישע איבערזעצונג פארמאגט. דער גרעסטער טייל פערזן לייענט זיך ווי אריגינאל. א. אלמי

איך האב געהאט דאס פארגעניגן פון פארגלייכן געוויסע איבערזעצונגען פון דר. אייסען מיטן ענגלישן אריגינאל און איך מוז צוגעבן, אז נאר אזא טאלאנטפולער מתמיד ווי דר. אייסען האט אונז געקענט געבן אזעלכע איבערזעצונגען. זיי זיינען נישט נאר טריי צום אריגינאל, נאר אויך לייכט און פליסיק. עס שפירט זיך כסדר דער גרויסער יראת הכבוד וואס דער אויפריכטיקער איבערזעצער פילט צום אריגינאל. י. ר. ברינמאן

דר. אייסענס איבערזעצונג פון לארד ביראנס „אידישע מעלאדיעס“ צייכנט זיך אויס מיט דער רייכקייט פון שפראך און מיט זיין קענטעניש ארויסצוברענגען אלע דינסטע און פארהוילנסטע ניוואנס וואס וויברירן אין אונזער אידיש. יעקב גאטליב

דר. אייסענען קומט זיכער א גרויסער לויב פאר זיין אמת פיינעם אויסוואל פאר זיין לייכטער, פליסיקער איבערזעצונג פון לארד ביראנס „דער געפאנגענער פון שילא“.
אייסען איז געבליבן בוכשטעבלעך טריי דעם אריגינאל — און דאך באשאפן א פיינעם אידישן פערזן. עס קומט אים א שבח פאר זיין מתנה וואס ער האט געבראכט דער אידישער ליטעראטור, א קלאסישע פאעמע — קלאסיש איבערזעצט. ב. גראבארד

דר. א. אייסען איז אן אומדערמידלעכער איבערזעצער און האט געגעבן א סך שיינע זאכן פון דעם אונדערשעפלעכן אוצר פון דער ענגלישער דיכטונג דעם אידישן לעזער. ווי למשל, לאָרד ביראָנס „דער געפאנגענער פון שילאָן“, די אידישע מעלאָ-דיעס, „קין“, „ענאָד אררען“ און אַנדערע וואָס ווייטער ווערט דר. אייסענס אינטערנעמונגסקראַפט אַלץ גרעסער און ער גרייט צו צום דרוק ניט מער און ניט ווייניקער ווי שעקספירס „קעניג ליר“ און מיכטאַנס „שמשון הנבור“. ביי דר. אייסען איז עס אַן אַרבעט פון ליבע אָדער ריכטיקער געזאַנט פון צוויי ליבעס: פון ליבע צו דער אידישער שפראַך און אויך צו דער ענגלישער. דר. אייסען, וועלכער אַרבעט אומדערמידלעך צו איבערזעצן די ענגלישע דיכטער שלאָנט דאָ דורך אַ נייעם וועג.

דר. י. גלאָבוס

דר. אייסען זוכט, שלייפט און פּיילט און ברענגט אַרויס אין זיינע איבערזעצונגען דעם מאַקסימום וואָס מען קען דערגרייכן אין אונזער לשון. דעם איבערזעצונג פון לאַנגפעלאָ, האָט דר. אייסען, לויט מײַן מיינונג, דער-נאַנען צו דער מייסטערשאַפט פון די גרויסע רוסישע איבערזעצער פון אַ זשוקאווסקי און בעלמאַנט.

יעקב גלאָזץ

דר. א. אייסען וועלכער ספעציאַליזירט זיך מיט אַ היבשן גראַד ליטעראַרישן דערפאַנג אין איבערזעצן ענגלישע פּאָעזיע אויף אידיש, האָט געמאַכט אַ וויכטיקן שריט מיט אַרויסגעבן די איבערזעצונג פון לאָרד ביראָנס „קין“ איינע פון די מייסטערווערק פון דעם באַרימטן ענגלישן דיכטער. די איבערזעצונג, ווי אַלעס וואָס דר. אייסען טוט אויף אין דעם פּעלד, לעזט זיך לייכט און גלאַט. די אידיש מאַכט דעם איינדרוק פון איינפאַכקייט און נאַטירלעכקייט. דער לעזער קריגט אין אַ ריינעם אידיש די געדאַנקען און די בילדער פון דעם ענגלישן אַריגינאַל, און דאַס איז דער העכסטער קאַמפּלימענט וואָס מען קען מאַכן אַן איבערזעצער פון פּאָעזיע.

פ. ווערניק

דר. א. אייסענס טיפע, ערנסטע באַציאונג צו די ענגלישע דיכטער, וועלכע ער איבערזעצט, דערמאַנט אין דער באַציאונג, וואָס די גאַר פרומע סופרים האָבן געהאַט צו די ווערטער און אותיות פון די ספר תּוֹרָה וואָס זיי האָבן געשריבן. זיי האָבן געציטערט פון יעדן פינטלעך און ביי יעדן „שם“ זיינען זיי זיך געלאָפן טובל זיין. ז. וויינפּער

עס פרייט אונז צו זאָגן אַז עס איז געלונגען דר. א. אייסען איבערזעצן לאָרד ביראָנס פּאַרפּימע פון ענגליש פּלעשל אין אַ אידיש אַזוי פאַרויכטיק אַז פון ריח זאָל כמעט גאַרניט פאַרלוירן נײַן.

דער ריטם, די סוויק, דער גראַם — אַלעס איז געשניצט און געהובלט.

פּראָפ. זעליקאוויטש

מיט דר. א. אייסענס איבערזעצונג פון לאָרד טעניסאָנס „ענאָד אַרדען“ איז אַרײַן געבראַכט געוואָרן אין אידיש איינע פון די שענסטע אידיליעס פון דער וועלט ליטעראַטור. דער פאַרדינסט פון דר. אייסען באַשטייט אין דעם, וואָס זײַנע איבערזעצונגען קומען פון די שענסטע פּאַעטישע קוועלן פון דער אַוניווערסאַלער ליטעראַטור, און דר. אייסען איז פון די געצײלטע, וואָס ניט קוקנדיק אויף דער פּאַטענציעלער מעגלעכקײט קײט צו שאַפן אײגענע, אַרײַנעלע פּאַעטישע ווערק, זוכט ער דאָס די פּערל פון אַלױעלטלעכער פּאַעזיע און ברענגט עס אין זײַן מײסטערהאַפּטער איבערזעצונג צו דעם אידישן לײענער.

מאיר זאָלצטאַראָף

עס ווילט זיך מיר אַרויסזאָגן מבינות וועגן דר. א. אייסענס איבערזעצונג פון אמאַר כאַיאַם „רובאַיאַם“, פאַרשטיי איך פאַרדאַמט ווײַניק פּערויש. נײַן ווײַדער נאַכקוקן, אויב די איבערזעצונג שטימט מיט דעם ענגלישן טעקסט לויט פּיטשדזשע ראָלד פּויל איך זיך. איך אַלײן קען אַמױנציקסטן אַ האַלבן טויז „פּײַנגלען“, וואָס וואַלטן עס מיט ווײַלדער הנאה געטאַן. בײַ זײַ כאַפּן אײַנעם אין אומפּינקטלעכקײט איז אַ געטלעכער פאַרנעניגן. מיך אַרט עס ווײַניק. איך האָב איבערנעלײענט דאַס ביכל „רובאַיאַם“ אין אײסענס איבערזעצונג אין אײן אַטעם — דער וועג איז געווען אַ געפּלאַסטערטער.

מ. י. האַימאַווײַטש

די איבערזעצונג פון דר. אייסענס 25 לידער פון לאַנגפּעלאַ, איז נאָר מײַן מײַנונג, אַן אױסגעצײכנטע. איך דענק, דאַס ווען לאַנגפּעלאַ וואַלט געלעבט און פאַר-שטאַנען אידיש, וואַלט ער קײן בעסערע איבערזעצונג זיך נאַרנישט געקענט ווינטשן... ש. יאַנאַווסקי

דר. א. אייסען איז אַן אַרענטלעכער האַרעפּאַשנער אַנענט. ווען ער רעדט מיט אייך פון בײַראָז, ווײַל ער אייך געבן בײַראָז. אין ווען ער זאָגט טעניסאָנס, ווײַל ער אייך ניט אַפּנאַרן. און ווען ער האָט זיך גענומען צו אמאַר „כאַיאַם“ האָט ער אַוועקגעלײגט כוחות צו געבן דעם ריכטיקן „אמאַר כאַיאַם“. קורץ, דר. א. אייסען איז בײַ אונז אַ פּײַנער אַרענטלעכער אַנענט פאַר פּרעמדע דיכטער...

„דער לעבעדיגער“

דר. א. אייסען האָט אין זײַן איבערזעצונג פון לאָרד בײַראָנס „אידישע מעלאַד דיעס“ שטרענג אַפּגעצײכנט דעם תּוֹך, דעם תּמציִת, די נשמת, די קווינט־עסענץ פון דעם צאַרטן און פּילדנדיקן דיכטער. דערפאַר דערשיינט פאַר אונז בײַראָז אויך אין זײַן אידישן מלבוש חנעוודיק, רירנדיק און פול מיט צער און צאַרן. אויך די איבערזעצונג פון לאָרד טעניסאָנס „ענאָד אַרדען“ האָט דר. אייסען געמאַכט מיט אַ סך וויסן און געוויסן.

דר. יחזקאל לעוויט

אײנער פון די פרומע, שטײַלע און גוטע בײַשטייערער צו אַנווער ליטעראַטור אין דר. אײסען; ער האָט זיך פאַרנומען צו איבערזעצן אין אידיש דאַס בעסטע און דאַס שענסטע פון דער גרויסער ענגלישער ליטעראַטור.

טוט ער עס שטיל, אבער מיט גרויס התמדה, טוט ער עס באשיידן, אבער מיט רירנדיקער איבערנעבנקייט. ער טוט עס מיט ליבע און וואס ווייטער טוט ער עס בבער סער און שלמותדיקער.

ד.ר. א. מוקרונני

ד.ר. א. אייסען האט די שווערע און ניטדאנקאברע קונסט פון איבערזעצן געמאכט פאר זיין ליטערארישער לעבנסדאויפגאבע. זיין אמביציע איז — באקענען דעם אידישן לעזער מיט דער ענגלישער פאעזיע. ניט מיט דער אדער יענער עפאכע, ניט מיט אזא אדער אנדער ריכטונג, נאר מיט אלע עפאכעס, מיט אלע ריכטונגען פונם פאעטישן שאפן אין ענגליש — די קלאסישע אזוי גוט ווי די מאדערנע. אים מאכט ניט אויס וואס פאר א ווערק עס ליגט פאר אים, שעקספירס סאנעטן אדער דער ענגלישער נוסח פון אמאר כאיאמס „רובאיאט“, בייראנס „אירישע מעלאדיעס“ אדער טעניסאנס „ענאד ארדען“, קארל סאנבוירגס אדער לאנפעלאס פאעמע; אים ארט ניט דער מאטיוו, דער ריטם, די פארם, די סביבה פון א ווערק. די פראגע וואס אים אינטערעסירט איז: ווי וועט עס קלינגען אויף אידיש?

אין א. אייסענס איבערזעצונגען איז דא ארבעט, פליסיקייט און קענטשאפט.

ש. נ'גער אין „טאג“

ד.ר. א. אייסען האט זיך באמיט איבערזעצן אין זיין זאמלונג „25 לידער פון וואלט וויטמאן“ וויטמאנס ריטם און אינהאלט נאענט צום ארגינאל. אים איז געדלוגען אריינצופירן דעם אידישן לעזער אין וויטמאנס אריגינעלער און ברייטער וועלט, וואו עס פילט זיך די יונגע פרישקייט פון דער אייביקער נאטור און דער לייכטער אטעם פון פרייהייט.

ל. פאגעלמאן

די פארם פון ד.ר. אייסענס מערסטע „רובאיאט“ איבערזעצונגען איז נישט נאר קארעקט, נאר אפילו ריין אין בילדלעכן אויסדרוק און פרעזיו געדאנקלעך.

י. ראפאפארט

פאר די איבערזעצונגען, וואס דער ריכטער ד.ר. א. אייסען האט געמאכט פון מיל' טאג, טעניסאן, בייראן און וויטמאן און אנדערע פארדינט ער א באזונדערע אנערקענונג. ד.ר. אייסען האט אריינגעטראגן דער ערשטער די גרויסע קלאסישע ענגלישע פאעטן אין דער אידישער ליטעראטור. זיין איבערזעצן די „רובאיאט“ פון אמאר כאיאמס איז איינע פון די באגריסנסווערטע דערשיינונגען אין דער אידישער ליטעראטור. אברהם רייזען

מען מעג זאגן אז ד.ר. א. אייסען האט איבערנעגעבן דעם אינהאלט פון לארר בייראנס „קין“ געטריי — מען קען פילן אין דער איבערזעצונג בייראנס גרויסן שוואונג און ריטם. ד.ר. אייסענס איבערזעצונג איז מער פינקטלעך ווי פרישמאנס, דער ריטם איז דער זעלביקער ווי ביי בייראנען. דוד פרישמאן אינגאנצירט איז גאנצן בוד בייראנס ריטם.

ד.ר. אייסען האט אויסגעקליבן דעם געביט פון איבערזעצונג פאר זיין לעבנס-בארוף. איד באוואונדער זיין מוט.

ד.ר. ש. סיימאן